



ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ТРАНСПОРТ „КИРИЛ СТАРЦЕВ”

пк. 7005, гр. Русе, ул. „Проф. Димитър Баларев” № 1,
тел.: 082/841886, e-mail: info-1806312@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ:

ДИРЕКТОР

П

инж. Златка Рашкова

ПРОГРАМА

ЗА

ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ

НА УЧИЛИЩЕ

2026/2027 година

Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия съвет на проведено заседание на 10.09.2026 г. с Протокол № 14

I. Въведение

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие. Програмата акцентира върху:

1. обмен на добри и работещи практики между заинтересованите страни в едно, със засилена информационна дейност за популяризиране ползите от образование;
2. усъвършенстване на системата за събиране на постоянна и надеждна информация за движението на децата и учениците;
3. оказване на подкрепа на учениците;
4. превенция в различни етапи на учебния процес;
5. профилактика и ранно идентифициране;
6. индивидуален подход, като се вземе предвид спецификата на проблемите и затрудненията;
7. Партньорство между училище, родители и институции.

II. Нормативна основа на учебната програма

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на професионална гимназия по транспорт „Кирил Старцев“- гр. Русе за превенция на ранното напускане на образователната система:

- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030 г.)
- Годишни планове за действие към Стратегическата рамка (2021–2030 г.)
- Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030):
- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето (2021 – 2030 г.)
- Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030 г.)

- Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030 г.)
- Конвенцията за борба срещу дискриминацията в областта на образованието;
- Закон за предучилищното и училищно образование;
- Наредба за приобщаващото образование;
- Закон за младежта;
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2030 (активна до 2030 г.)
- Областни и общински стратегически мерки за превенция от отпадане.

„В действащата **Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021–2030 г.)**, преждевременното напускане на училище се третира като комплексно и многоаспектно предизвикателство. То оказва дългосрочно негативно влияние върху индивидуалното развитие на пряко засегнатите лица, благосъстоянието на техните семейства, икономическия потенциал на местните общности и цялостното социално-икономическо развитие на страната.

Превенцията и трайното преодоляване на този проблем изискват устойчива, интегрирана политика и споделена отговорност между всички сектори и институции, имащи отношение към личностното и професионалното израстване на децата и младите хора. В съответствие с актуалните нормативни стандарти към **2026 г.**, училищната общност реализира всеобхватни мерки за осигуряване на равен достъп и успешна адаптация на учениците в образователната система. Основен стълб на тази дейност е постоянният **Междуйнституционален механизъм за обхващане, включване и предотвратяване на отпадането (ПМС № 100/2018 г.)**, който поддържа координацията между институциите на национално, регионално, местно и училищно ниво.

За гарантиране на гъвкави възможности за повторно включване в образователния процес и придобиване на ключови компетентности, в практиката са внедрени законово установените форми на обучение по **Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО)**, както и процедурите за признаване и валидиране на резултати от неформално и информално учене. Като критичен фактор за превенция на рисковото поведение и преждевременното напускане на училище, в институцията активно действа и се прилага утвърденият от МОН **Механизъм за противодействие на училищния тормоз**, подкрепен от училищния Координационен съвет, алгоритмите за оценка на риска и изграждането на сигурна, приобщаваща и позитивна образователна среда.“

III. Идентифициране на рисковите фактори за преждевременно напускане на ученици от училище

- Недостатъчно грижи и заинтересованост от страна на родителите-слаб контрол от страна на родителите или настойниците, съчетан с негативно отношение към стойността на образованието.
- Предизвикателства при налагането на административнонаказателни мерки по чл.347 от ЗПУО.
- Проблеми в семействата, водещи до отпадане на деца от училище;
- Липса на достатъчно финансови възможности в училище за подкрепа на застрашени от отпадане ученици по социални причини;
- Липса на подкрепяща среда, която да замени липсата на грижа от страна на родителите;
- Миграционни процеси, честа смяна на местопребиваването;
- Негативно влияние на средата - на улицата/приятелския кръг;
- Липсата на мотивация сред семейства от ромския етнос за продължаване на образованието в гимназиален етап- традиционни нагласи в някои уязвими етнически групи (вкл. ромската общност), които не припознават средното образование в гимназиалния етап като ценност.

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по- добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

IV. Принципи на учебната програма за превенция на отпадане на ученици

Училищната програма за превенция на отпадането на ученици се базира на основни принципи на включващото образование:

- ✓ всяко дете има право на образование и трябва да има равен достъп до образование;
- ✓ всяко дете може да учи и да се възползва от предимствата, които образованието дава;
- ✓ в образователния процес не се допуска дискриминация, основана на раса, народност, пол, етническа принадлежност, социален произход, вероизповедание, обществено положение, увреждане или друг статус;
- ✓ възгледите и мнението на детето трябва да бъдат взети предвид при неговото участие в училище. Детето следва да бъде стимулирано да участва активно в образователния процес;

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в ПГТ „Кирил Старцев“, чрез:

- анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
- идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях;
- планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане.

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

- повишаване участието и ангажираността на родителите;
- утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество;
- кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище:

- създаване на подходящи условия за реинтеграция в образователната система на преждеременно напусналите я;
- завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: задочна, самостоятелна;
- участие на преждеременно напусналите училище в курсове за грамотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;
- популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки и кариерни центрове, регионални и местни центрове;

- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.
- обучението по предприемачество.

V. Причини за отпадане от училище:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Социално икономически причини:

- лошото качество на живот на определени социални слоеве;
- ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);
- поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;
- използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа);

2. Образователни причини:

- затрудненията при усвояване на учебния материал;
- слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;
- наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.

3. Етнокултурни причини:

- по-ранното стъпване в брак;
- страх на родителите поради опасност от открадване;
- по-ниска ценност на образованието.

4. Институционални причини:

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтеграцията на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за

прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

5. Причини, свързани със здравния статус:

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища.

VI. Анализ на влиянието на причини, водещи до отпадане от училище

Много често икономическата обстановка в общината и града предразполага към миграционни процеси. Родителите на учениците заминават да работят в чужбина-сезонно или постоянно. Грижата за тях се прехвърля на роднини и близки. За част от семейства образованието не е приоритет. Случва се да се изселват цели семейства. За учениците (децата) няма точна информация дали посещават училище там, или не. Голям брой ученици срещат трудностите при усвояване на учебния материал, което води до демотивираност. Не са редки случаите на затруднена адаптация на децата от етнически малцинства в учебния процес.

VII. Цели на програмата

1. Увеличаване разнообразието и ефективността на прилаганите от учебното заведение мерки и дейности за превенция и намаляване на риска от преждеременно напускане на образователната система чрез подкрепа, и публично оповестяване на добри практики и политики;
2. Усъвършенстване работата на педагогическия екип по разработване и изпълнение на програми, в резултат на което да намалее броят на децата и учениците в риск от отпадане;
3. Ранно идентифициране и подкрепа- разработване на система за ранно идентифициране на ученици в риск от отпадане и предоставяне на подкрепа.

VIII. Стратегии:

ПГ по транспорт-гр. Русе е едно от училищата в региона, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа на училищния колектив показва, че това се дължи най-вече на последователната политика в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите**—осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;
- **публичност и прозрачност на цялостната политика**—чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;
- **обратна връзка** с институции, родители, класни ръководители, ученици и учители;
- **приемственост**—чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;
- **идентифициране на рисковите фактори**—доклад на класните ръководители;
- **личностно развитие**—насърчаване на личностното развитие на учениците и изграждане на позитивна учебна среда;
- **професионално ориентиране**—осигуряване на качествено професионално ориентиране и кариерно консултиране.

IX. Политики и мерки

Политиките и мерките, които гимназията предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

- предприемане на мерки, подчинени на областната и общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците от ромската общност на община Русе;
- управление на информацията за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;
- координиране действията на класните ръководители, педагогическият съветник с тези на училищното ръководство;

- квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;
- провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресия и насилие в училище;
- провеждане на обучения;
- за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
- реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
- дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;
- насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование;
- увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение;
- създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
- насочване на ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
- изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда;
- превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
- провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблематотговаря педагогическия съветник.

X. Професионално ориентиране на учениците

- ✓ организиране на срещи на учениците с експерти от регионалната служба по заетостта;
- ✓ осигуряване на професионално ориентиране и консултиране;
- ✓ изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес;
- ✓ осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез целенасочена образователно-възпитателна работа;
- ✓ извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
- ✓ провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- ✓ възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват.

1. Гражданско образование и работа с родителската общност:

- приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия;
- утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици.

2. Здравно възпитание и образование- лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:

- наркомания, алкохол, тютюнопушене;
- сексуално образование и предпазване от СПИН;
- продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално- консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (КБППМН);
- поставянето на приоритет в работата на класните ръководители, формирането на личностни умения у учениците за адекватно социално поведение в съвременните динамични обществено-икономически условия.

3. Извън класни и училищни дейности. Активно участие в ученическият съвет:

- участие при планиране дейността на часа на класа;
- лекции в час на класа „Деца помагат на деца“;
- създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик;

- организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
- тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).

4. Спазване на Координационния механизъм за деца в риск.

- включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм;
- провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция която работи с грижа за всеки ученик.